
Modern relations of Turkey and Iran

Maia Kapanadze

Doctor of History
Caucasus International University
maia.kapanadze@ciu.edu.ge

Shorena Sigua

Caucasus International University
Sh.sigua@gmail.com

Abstract

Turkey and Iran are the two largest Middle Eastern countries that are constantly striving for leadership. Due to their political interests in the region, there are often contradiction between the two countries. In spite of their counteract, there are cases when Turkey and Iran find a common language.

This process facilitated to finding a common language between Turkey and Iran, the difficult political situation created in the Middle East over the last few years, which threatened both countries.

Here is the Syrian crisis we mean. Although the two countries had a different vision at the beginning of the Syrian crisis, further development of events allowed them to reconcile the common sense, as events in Syria directly impact negatively not only on this country, but also in the region wholly and between Turkey and Iran.

The closer relations of these two countries have also been conditioned through the position of the United States, which has taken a negative attitude towards both Turkey and Iran as one of those expressions of are the sanctions.

Keywords: Kurdish Workers' Party; Turkey.

თურქეთისა და ირანის თანამედროვე ურთიერთობები

მაია კაპანაძე

ისტორიის დოქტორი
კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი
maia.kapanadze@ciu.edu.ge

შორენა სიგუა

კავკასიის საერთაშორისო უნივერსიტეტი
sh.sigua@gmail.com

აბსტრაქტი

თანამედროვე თურქეთის ურთიერთობები ირანთან ხასიათდება წინააღმდეგობებით. რომლის დასტაბილურებას ხელს უშლიდა თურქულ-ამერიკული სამხედრო კავშირები და ირანისაგან, მკვეთრი რელიგიური, პოლიტიკური და ისტორიული განსხვავებანი. ორივე ქვეყანას ისტორიულად ჰქონდა მუდმივი კონკურენციის განცდა იმისა, თუ რომელი მოიპოვებდა უფრო მეტ გავლენას რეგიონში.

საკვანძო სიტყვები: „ნულოვანი პრობლემა“; ქურთების მუშათა პარტია.

მსჯელობა

თურქეთის ურთიერთობები ირანთან ხასიათდება წინააღმდეგობებით. ამ ორ ქვეყანას შორის ურთიერთობების დასტაბილურებას ხელს უშლიდა თურქულ-ამერიკული სამხედრო კავშირები და ასევე მკვეთრი რელიგიური, პოლიტიკური და ისტორიული განსხვავებანი ირანისაგან. ორივე ქვეყანას ისტორიულად ჰქონდა მუდმივი კონკურენციის განცდა იმისა, თუ რომელი მოიპოვებდა უფრო მეტ გავლენას რეგიონში. მათ შორის ორმხრივი თანამშრომლობა დაიშალა 1980-1990 წლებში, რაც განპირობებული იყო უთანხმოებით PKK - ზე, კერძოდ PKK იყენებდა ირანის ტერიტორიას, და ასევე ირანი თურქ ისლამისტებს უჭერდა მხარს.

თურქეთი ატარებს „ნულოვანი პრობლემის“ პოლიტიკას მიზობლებთან, რომელიც ხორციელდება AKP მთავრობის ეგიდით, თურქეთი ამ პოლიტიკის გატარებით ცდილობდა შეეცვალა დამოკიდებულება რეგიონის სახელმწიფოების მიმართ, მათ შორის ირანის მიმართაც. ორმხრივი სავაჭრო ურთიერთობები მკვეთრად გაიზარდა ირანთან და დღესდღეობით ირანი არის ერთ-ერთი ყველაზე მსხვილი სავაჭრო პარტნიორი ახლო აღმოსავლეთის მასშტაბით თურქეთისათვის. ირანზე თურქეთის საგარეო ვაჭრობის 3.6% მოდის (მის წინ მხოლოდ ევროკავშირი, რუსეთი, ჩინეთი და აშშ-ია). გააქტიურდა ამ ორ ქვეყანას შორის ორმხრივი ვიზიტები მათ შორის სახელმწიფო მეთაურთა დონეზეც.

ეკონომიკურმა თანამშრომლობამ ხელი შეუწყო მათ დაახლოებას უსაფრთხოების სფეროშიც, 2002 წელს ისინი შეთანხმდნენ ეთანამშრომლათ ტერორიზმის წინააღმდეგ ბრძოლაში, რაც მოიცავდა თეირანის მიერ PKK-ს ტერორისტულ ორგანიზაციად აღიარებას. 2009 წლის დეკემბერში მათ კოორდინირებულად შეუტყეს PKK-ს ნაწილების განლაგებას თურქეთის

საზღვარზე ირანთან და ერაყთან. 2011 წლის ივნის-ივლისში ირანმა განახორციელა რეიდები თურქეთის საზღვართან მთიან რეგიონში PKK (ქურთების მუშათა პარტია) ნაწილების წინააღმდეგ.

თურქეთსა და ირანს აქვთ განსხვავებული აღქმა რეგიონული უსაფრთხოებისა და ძალთა ბალანსის. როდესაც სირიაში 2011 წელს აჯანყებების ტალღა აგორდა, ირანმა მხარი დაუჭირა პრეზიდენტ ბაშარ ალ-ასადის ხელისუფლებას და უწევდა მას დიპლომატიურ და სამხედრო მხარდაჭერას. მაშინ, როდესაც თურქეთის იმდროინდელი პრემიერ-მინისტრი რ.თ.ერდოღანი ბაშარ ალ-ასადის ხელისუფლებას აფასებდა, როგორც „დანაშაულს“.

აშშ-სა და თურქეთს ახლაც განსხვავებული მიდგომა აქვთ ირანის ბირთვულ პროგრამასთან მიმართებაში.

თურქეთი და ირანი, სირიის ომის საკითხთან დაკავშირებით ერთმანეთის საპირისპირო პოზიციებზე იდგნენ, თუმცა ურთიერთობების დათბობა მათ შორის მალევე აშკარა გახდა, რადგანაც მათ ერთნაირად აღელვებთ კონფლიქტის დროს გაზრდილი რელიგიური დაპირისპირებების ფონი და ამიტომაც შეძლეს თანამშრომლობა იმისათვის, რომ მეზობელ ქვეყანაში მშვიდობა დამყარდეს.

ირანის პრეზიდენტი ჰასან როუჰანი ერთ-ერთი პირველი იყო მსოფლიო ლიდერთაგან, ვინც თურქეთში წარუმატებელი სახელმწიფო გადატრიალების შემდეგ (2016 წლის ივლისი) რ.თ. ერდოღანს მხარდაჭერის გამოსახატად დაურეკა.

სახელმწიფო გადატრიალების მცდელობებისადმი ირანის მიერ დაკავებული პოზიციის გამო თურქეთი მაღლიერი დარჩა, ნაწილობრივ იმიტომ, რომ თეირანის დამოკიდებულება დასავლეთის მდუმარებისაგან მკვეთრად განსხვავდებოდა. გადატრიალების მცდელობის შემდეგ ანკარისადმი

მოსკოვის მიერ უმაღლეს დონეზე გამოხატულმა მხარდაჭერამ და რუსეთისა და ირანის ხელისუფალთა განცხადებებმა გააჩინა ვარაუდები ანკარას, მოსკოვსა და თეირანს შორის „ახალი ღერძის“ ჩამოყალიბების თაობაზე. მალე, ამ სამეულმა სირიის კრიზისის დასასრულებლად ერთობლივი მოქმედება დაიწყო.

ირანის საგარეო საქმეთა მინისტრის ვიზიტი 2016 წლის 9 აგვისტოს მოსკოვში პუტინ - ერდოღანის უმაღლეს დონეზე შეხვედრიდან რამდენიმე დღეში შედგა, წინა დღეს კი რუსეთის პრეზიდენტი ირანელ კოლეგას ბაქოში შეხვდა.

სირიის პრეზიდენტის მიმართ მათი დამოკიდებულება იმ დროს ერთმანეთს არ ემთხვეოდა. ანკარას პრეზიდენტ ბაშარ ალ-ასადის ხელისუფლებაში დარჩენა არ სურდა, თუმცა, ის მაინც დათანხმდა სირიის ახალ მთავრობაში ასადის მხარდამჭერთა ყოფნას. რაც შეეხება მოსკოვს და თეირანს, მათ ნათლად აჩვენეს, რომ ასადის მომავალზე „ვაჭრობისთვის“ მზად არ იყვნენ. ანკარა ასევე მაშინ უკმაყოფილო იყო რუსეთის სამხედრო ოპერაციებით და ირანის ფარული თუ აშკარა მცდელობებით, შეენარჩუნებინა სირიის რეჟიმი.

თავის მხრივ, რუსეთსა და ირანს კვლავ სწამდათ, რომ სირიაში რადიკალ სუნიტთა ჯგუფებს, რომლებსაც ისინი ტერორისტულ ორგანიზაციებს უწოდებენ, ანკარა უჭერდა მხარს, რამაც, მათი აზრით, სირიის კრიზისი გააჭიანურა. მაგრამ, ზოგიერთ საკითხში თურქეთ-ირანის ინტერესები მაინც დაემთხვა. მაგალითად, ირანის საგარეო საქმეთა მინისტრ ჯავად ზარიფის ვიზიტისას ორი ქვეყნის ლიდერებმა ხაზგასმით აღნიშნეს სირიის ტერიტორიული მთლიანობის შენარჩუნების აუცილებლობა. ასევე ორივე ქვეყანა ჩრდილოეთ სირიაში ქურთთა ავტონომიური რეგიონის შექმნის წინააღმდეგობას, მაგრამ ანკარაში გამართულ პრესკონფერენ-

ნციაზე ჩავუშოდლუსა და ზარიფს აშკარად არაფერი უთქვამთ.

ჩავუშოდლუ ამ საკითხს გაკვრით შეეხო და მხოლოდ ის თქვა, რომ ანკარა ირანის უსაფრთხოებასა და სტაბილურობას ისევე ეკიდება, როგორც თურქეთისას და ქურთისტანის მუშათა პარტია თურქეთში, ქურთისტანისათვის უფლად ცხოვრების პარტია ირანში და დემოკრატიული კავშირის პარტია სირიაში საფრთხეს უქმნიან არა მხოლოდ ორ ქვეყანას, არამედ მთელ რეგიონს.

თურქეთი და ირანი ისლამურ სახელმწიფოსთან და სირიასა და ერაყში მოქმედ მსგავს დაჯგუფებებთან ბრძოლის საჭიროებაზეც შეთანხმდნენ.

დასავლეთთან მისი სამხედრო-სტრატეგიული კავშირებით, რაც ამჟამინდელი დამაბულობის მიუხედავად, შენარჩუნდა და ირანის რეგიონულ მეტოქე საუდის არაბეთთან და თან განვითარებადი ურთიერთობის ფონზე ანკარამ სიფრთხილე გამოიჩინა, რათა ისეთი შთაბეჭდილება არ შექმნილიყო, თითქოს ის თავის საგარეო პოლიტიკას სხვა ქვეყნებისთვის საზიანოდ აგებდა.

2017 წლის აპრილში სტამბოლში გამართული ისლამური სახელმწიფოების კონფერენციის სამიტზე თურქეთმა იგრძნო, რამდენად დამაბულია თეირან-ერ-რიადის ურთიერთობა: დამაბულობა მაშინ იმდენად გამოაშკარავდა, რომ ანკარა ორ მხარეს შორის აღმოჩნდა.

როგორც მალე გამოჩნდა, „სტარტეგიული კავშირების“ ნაცვლად თურქეთი და ირანი სირიის კრიზისის გამო მათი ურთიერთობის დამაბვამდე არსებული სტატუს-კვოს აღდგენისკენ მისწრაფვოდნენ. თურქეთმა ირანთან ურთიერთობა გააუმჯობესა და იმავდროულად საუდის არაბეთთანაც დაამყარა კავშირები. ეს რეგიონში იმ შუალედური პოზიციის

აღდგენის სურვილზე მიანიშნებს, რაც ანკარას „არაბულ გაზაფხულამდე“ ეკავა და მას რეგიონული კრიზისების მოგვარებისას შუამავლობის საშუალების მისაცემად გამოიყენებდა.

საქმის არსი იმაში მდგომარეობს, რომ თურქეთი და ირანი ალბათ თავიანთ ტრადიციულ პოზიციას დაუბრუნდებიან: ზოგჯერ ერთმანეთს დაეთანხმებიან, ზოგჯერ - არა, თავიანთ ინტერესებს განუხრელად დაიცავენ, თუმცა ისე, რომ უთანხმოებებმა მთლიანობაში მათი კავშირები არ მოშალოს. ამასობაში ისინი რეგიონულ საკითხებში შეძლებისდაგვარად თანამშრომლობენ.

თურქეთისა და ირანისთვის აქტუალურია ასევე ქურთისტანის პრობლემაც, რაშიც ისინი ინტენსიურად თანამშრომლობენ ერთმანეთთან.

2017 წელს ირანში ვიზიტით მყოფი თურქეთის პრეზიდენტი, რეჯეფ თაიფ ერდოღანი ირანის პრეზიდენტს, ჰასან როუჰანის შეხვდა. ერთობლივ პრესკონფერენციაზე ერდოღანმა ერაცში ჩატარებულ რეფერენდუმს არალეგიტიმური უწოდა და თქვა, რომ მას მხოლოდ ისრაელი აღიარებს. თურქეთის პრეზიდენტის თქმით ის რეფერენდუმის საპასუხოდ ერაცის და ირანის მთავრობებთან შეთანხმებით უფრო მკაცრ ზომებს მიიღებს.

2018 წლის ზაფხულიდან თურქეთიც და ირანიც აშშ-ს მხრიდან ეკონომიკური სანქციების განსაკუთრებულ სამიზნეებად იქცნენ. რატომ მოხდა ასე და რა არის ამის მიზეზი.

2015 წელს მთელი დასავლური სამყარო ზეიმობდა ირანთან მრავალწლიანი კრიზისის დასასრულს და გრძელვადიანი საერთაშორისო შეთანხმების ხელმოწერას. გავიდა მხოლოდ სამი წელი და კრიზისი ხელახალი ძალით შემო-

---

ბრუნდა-2018 წლის აგვისტოში აშშ-მ ცალმხრივად დატოვა შეთანხმება და ირანის წინააღმდეგ სანქციები განაახლა.

რატომ დატოვა აშშ-მ შეთანხმება და რატომ განაახლა ირანის წინააღმდეგ სანქციები. ჯერ კიდევ წინასაარჩევნო კამპანიის დროს, 2016 წელს ამერიკის ახლანდელი პრეზიდენტი დონალდ ტრამპი ამერიკის მხრიდან ირანის გარიგებაში მონაწილეობის თაობაზე მუდმივად უარყოფით აზრს გამოხატავდა. ტრამპი ირწმუნებოდა, რომ ირანი გარიგების საკუთარ ნაწილს არ ასრულებდა და მას არაერთხელ განუცხადებია, რომ ეს აშშ-ს ისტორიაში ერთ-ერთი ყველაზე უარესი გარიგება იყო.

ის, რომ აშშ ბირთვულ გარიგებას დატოვებდა, ამის შესახებ ტრამპმა 2018 წლის 8 მაისს განაცხადა, ამ მომენტიდან ირანული ვალუტის რიალის ვარდნა დაიწყო. ტემპი, რომლითაც ის უფასურდებოდა, ექსპერტების აზრით იმაზე მიუთითებს რომ ირანი უაღრესად არასტაბილურ ეკონომიკურ მდგომარეობაში იმყოფება და ქვეყანას ღრმა ეკონომიკური კრიზისი ემუქრება. თუ კი ერთი კვირის წინათ დოლარი 90 ათასი რიალი ღირდა, ამჟამად ამ ციფრმა 117 ათას რიალს მიაღწია.

1 აგვისტოს დაპირება რეალობად იქცა, აშშ-მ ირანის წინააღმდეგ სანქციები დააწესა. სანქციები ამერიკის კომპანიებს ირანთან ოქროთი, ალუმინით, ნახშირით და მთელი რიგი სხვა საქონლით ვაჭრობას უკრძალავს.

ევროპამ და დიდმა ბრიტანეთმა ამ გადაწყვეტილებას მხარი არ დაუჭირეს და განაცხადეს, რომ 2015 წელს ხელმოწერილი ყოვლისმომცველი სამოქმედო გეგმის ფარგლებში გააგრძელებენ მუშაობას.

ამავდროულად აშშ-მ უკვე გაამზადა სანქციების მეორე პაკეტი, რომელიც 2018 წლის 4 ნოემბერს შევიდა ძალაში. თუკი ირანი აშშ-სთან მოლაპარაკებებზე უარს იტყვის.

დ. ტრამპი ახლო აღმოსავლეთში აშშ-ს მოკავშირეების გაერთიანებას ცდილობს და ხვდება, რომ საამისოდ ერთადერთი კომპონენტი-ირანისადმი მათი ერთობლივი, ნეგატიური დამოკიდებულებაა.

ირანში ადგილობრივი ვალუტის გაუფასურების ფონზე უმუშევრობა მატულობს, იგრძნობა წყლისა და ელექტროენერჯის ნაკლებობა, იზრდება იმფლაცია. მთავრობის ეკონომიკური პოლიტიკის წინააღმდეგ პროტესტები მასობრივ ხასიათს იღებს.

2018 წელს თურქეთსა და აშშ-ს შორის ურთიერთობების გათულების ნიადაგზე აშშ-მ თურქეთის იუსტიციის მინისტრისა და შინაგან საქმეთა მინისტრის წინააღმდეგ დააწესა სანქციები-აბდულაფმიტ გიულისა და სულეიმან სოილუს ყველა ამერიკული აქტივი და ანგარიში გაყინულია.

სანქციები დაწესდა თურქეთში ამერიკული პასტორის, ენდრიუ ბრანსონის პატიმრობაში ყოფნასთან დაკავშირებით. თურქეთის ხელისუფლებამ მას ბრალი დასდო ფეთულა გიულენთან თანამშრომლობაში, რომელიც მათი აზრით, ორი წლის წინათ ქვეყანაში სახელმწიფო გადატრიალების მცდელობის ორგანიზატორი იყო. ბრანსონი ციხეში 2016 წლის ოქტომბრიდან იმყოფებოდა (ის ამჟამად უკვე თავისუფალია).

ბოლო წლებში ანკარასა და ვაშინგტონს შორის ურთიერთობა რამდენიმე მიზეზით გაუარესდა. თურქეთი უკმაყოფილოა, რომ აშშ მათთვის ფ. გიულენის გადაცემაზე უარს აცხადებს, ასევე თურქეთი უკმაყოფილოა სირიაში აშშ-ს მიერ ქურთი მეამბოხეების მხარდაჭერითაც. ბოლო პერიოდში კი ამ ორ ქვეყანას შორის უკმაყოფილება უფრო მეტად გაღრმავდა.

ამის მიზეზი თურქეთის მხრიდან რუსეთიდან S400-ის შეძენის გამო.

თურქეთმა და ირანმა რუსეთთან ერთად მყიდვე და მოულოდნელი ალიანსი შექმნეს სირიაში. მათი პოზიცია მთავარ საკითხებზე რეგიონში შექმნილი რთული პოლიტიკური ვითარებიდან გამომდინარე, შეთანხმებადი გახდა. თუმც მათ შორის გარკვეული წინააღმდეგობებიც იყო: როგორცაა ბაშარ ალ-ასადის რეჟიმის გაგრძელება, რეგიონალური და ადგილობრივი აქტორების როლი სირიის კრიზისის მოგვარებაში, დროთა განმავლობაში, შექმნილი ვითარებიდან გამომდინარე, ომის შეწყვეტა სირიაში, ანკარისა და თეირანის (მოსკოვთან ერთად) ურთიერთობებში ერთ-ერთი მთავარი ფაქტორი გახდა. მათ მხარი დაუჭირა ე.წ. ასტანას პროცესს, რომელმაც შეაჯერა და გააზავა გაერთიანებული ერების მხარდაჭერით განხორციელებული დიალოგი ჟენევაში. დამატებით უნდა აღინიშნოს ის ფაქტი, რომ 2017 წლიდან, პრეზიდენტ პუტინმა, როუჰანმა და ერდოღანმა სამხრეთი სერიული მოლაპარაკებები და შეხვედრები მოაწყვეს სოჭში, ანკარაში და მალევე თეირანში და მას ეს უცნაური სახელი - „სოჭის ტრიო“ უწოდეს, რომელიც აღმოჩნდა ყურადღების ცენტრში.

რეალობაა რომ რუსეთი, ასადის რეჟიმის დიდი საყრდენია, რომელიც მიზნად ისახავს პოლიტიკური პროცესების დაწყარებას ამ ქვეყანაში. დამასკოს დამოკიდებულება ირანზე არანაკლებია. თეირანი არა მხოლოდ ჯარით ამარაგებს ასადის რეჟიმს, არამედ მჭიდროდ ურთიერთობს სირიის ეკონომიკასთან, სავაჭრო ურთიერთობის გზით. თურქეთმა კი თავის მხრივ - სამხედრო ოკუპაცია მოახდინა მოსაზღვრე რაიონებისა, რომელიც ქურთების კონტროლქვეშ იმყოფება, სირიის ჩრდილოეთით კი - გავლენის სფერო კონსოლიდირ-

---

რეზულია. მშვიდობა უნდა დამყარდეს რაც შეიძლება მალე, მაგრამ არა ნებისმიერ ფასად. ამ ეტაპზე ეს არის რუსეთის, ირანისა და თურქეთის პოზიციის შეჯამება სირიის ომთან დაკავშირებით.

ირანის და თურქეთის ლიდერებმა რუსეთის პრეზიდენტთან ერთად სოჭში მოლაპარაკება აწარმოეს სირიის კონფლიქტის დარეგულირების საკითხზე. ამ მოლაპარაკებებში განსაკუთრებით ხაზგასასმელია თურქეთისა და ირანის როლი. ერდოღანისა და როუჰჰანის პოზიციამ საომარი მოქმედებების შეწყვეტაზე იქონია გავლენა და შეიქმნა დეესკალაციის ზონები.

ამ კონფლიქტის დარეგულირების საკითხში აუცილებელია არა მარტო გარედან ჩარევა, არამედ სირიის შიგნით დიალოგის გაფართოება და მოსახლეობის ყველა ეთნიკურ-კონფესიური თუ პოლიტიკური ჯგუფის ჩართულობის აუცილებლობა.

მოლაპარაკების შედეგად მხარები შეთანხმდნენ, რომ აქტიურ ძალისხმევას არ დაიშურებდნენ მთავარი ამოცანის გადასაჭრელად - სირიაში სტაბილურობისა და მშვიდობის დასამყარებლად, რაც პირველ რიგში მათ ინტერესებში შედის. ამ შეხვედრის მიზანი ის იყო რომ მათ მხარი დაუჭირა მასშტაბური და თავისუფალი პოლიტიკური პროცესების განვითარებას სირიაში რუსეთთან ერთად. მოლაპარაკებები სოჭში დასტური გახდა იმისა, რომ თურქეთმა და ირანმა სირიის კონფლიქტის მშვიდობიანად დარეგულირების საკითხის გადაჭრაზე პასუხისმგებლობა და ინიციატივა საკუთარ თავზე აიღო, რათა სირიაში განვითარებული მოვლენები სერიოზულ პრობლემებს უქმნიდა ორივე მათგანს კონფლიქტის მასშტაბურობიდან გამომდინარე.

დამასკოში გარკვეული პოლიტიკური ძალები მიესალმნენ მათ ერთობლივ მოლაპარაკებებს სოჭში სირიის საკითხთან დაკავშირებით.

სირიის ოპოზიციამაც სოჭის მოლაპარაკებებს ძალზედ მნიშვნელოვანი უწოდა. მათი აზრით, ამ მოლაპარაკებებმა სირიაში პოლიტიკური პროცესის დაწყებას პრაქტიკული საფუძველი დაუდო.

სირიაში ომის დაწყების შემდეგ, როგორც უკვე ზემოთ ავლნიშნეთ ირანმა ასადის რეჟიმს დახმარება აღუთქვა, უზიარებდა სადაზვერვო ინფორმაციას, ეხმარებოდა სამხედრო ძალების წვრთნებში, სესხებსა და საბოლოოდ კი ჯარით-ცოცხალი ძალით.

რაც შეეხება ფინანსურ დახმარებას, ასადის მთავრობის ბიუჯეტი უმთავრესად ფინანსდებოდა ირანის რესპუბლიკის ხაზინიდან. თეირანი, ომის დაწყების დღიდან მრავალმხივ ეხმარებოდა ასადის რეჟიმს პირდაპირი თუ ირიბი გზით.

ირანული კომპანიების სწრაფმა დაფუძნებამ სირიაში, უფრო გააძლიერა ქვეყნის დამოკიდებულება თეირანზე.

აღსანიშნავია, რომ ანკარას და თეირანს ქურთების მიმართ არაერთგვაროვანი შიში გააჩნიათ, რადგანაც ქურთების პრობლემა განსხვავდება ამ ორი ქვეყნისათვის. თურქეთი განსაკუთრებულ ყურადღებას ამახვილებს ქურთების მუშათა პარტიაზე (PKK), ირანის, მოსახლეობის 6,5 მილიონი ქურთია. ისინი ძირითადად თავმოყრილნი არიან პროვინცია „ირანის ქურთისტანში“.

ირანი ინარჩუნებს დომინანტურ პოზიციას სირიაზე ამით ის მკვეთრად ხაზს უსვამს მის აუცილებელ მონაწილეობას ნებისმიერი სახის შემდგომ მოლაპარაკებებში სირიის პრობლემასთან დაკავშირებით.

სირიის ომის საწყისს ეტაპზე, ანკარამ ეს კონფლიქტი დაინახა როგორც შანსი იმისა, რომ დაეწყო მოქმედება როგორც შუამავალს და ასევე განევრცო მისი პოლიტიკური გავლენა რეგიონზე. მაგრამ ანკარას სტრატეგია სირიაზე პირდაპირ ირანის სტრატეგიას დაეჯახა, როცა თურქეთმა დაიწყო წვრთნები, მატერიალური და ლოჯისტიკური მხარდაჭერა სხვადასხვა ისლამისტური ოპოზიციური ჯგუფებისა, რომლებიც ებრძოდნენ ასადის რეჟიმს, კერძოდ კი- თავისუფალი სირიის არმიას (FSA).

ამჟამად, თურქეთის მთავრი მიზანი, სირიაში ქურთების და (PYD)-ის და სირიისა და ერაყის საზღვარზე მათი დომინირების და კონტროლის თავიდან აცილებაა.

2017 წლის 22 ნოემბერის, მოლაპარაკებების შედეგად, თურქეთისა და ირანის ლიდერები რუსეთთან ერთად სირიის ტერიტორიული მთლიანობისა და პოლიტიკური ერთანობის შენარჩუნებაზე შეთანხმდნენ.

აქვე უნდა აღვნიშნოს ის ფაქტი, რომ თურქეთისაგან განსხვავებით, ქურთების საკითხი სირიისა და ირანისთვის ისეთი აქტუალური არ არის, როგორც თურქეთისათვის. თუმცა აშკარაა, რომ ასადის რეჟიმსა და ირანს, სურთ ქურთების წინსვლის შეფერხება იმ ფაქტის გამო, რომ მათაც ჰყავთ ქურთული მოსახლეობა თავიანთ საზღვრებთან.

მათ შორის წინააღმდეგობისდა მიუხედავად (ქურთების საკითხთან დაკავშირებით), თურქეთი და ირანი სირიის კრიზისის მოგვარებასთან დაკავშირებით აქტიურად თანამშრომლობს, რათა მათ შესაბამისი გავლენის სფერო ჰქონდეთ სირიაში.

შემდეგი მოლაპარაკება მათ შორის 2018 წლის აპრილში ანკარაში მოხდა. მიუხედავად მათი გარკვეული განსხვავებული შეხედულებისა, სირიის კონფლიქტის ცალკეულ

ელემენტებზე, მათ იპოვეს ის ოქროს შუალედი, რომელზეც ისინი შეჯერდნენ.

ამჟამად მათი მთავარი პრობლემა უკავშირდება იმ დაძაბულობასა და ინცინდენტებს, რაც ისრაელსა და ირანს შორის წარმოიქმნა. უკვე ავლნიშნეთ, რომ აშშ-მ ირანთან ბირთვული შეთანხმებაზე უარი თქვა, რამაც მათ შორის კიდევ უფრო გააურესა და დაძაბა მდგომარეობა.

ყაზახეთის დედაქალაქ ასტანაში, ამჟამად ნურსულთანში გასულ წელს კვლავ შედგა ამ სამი სახელმწიფოს ლიდერთა შეხვედრა სირიის კრიზისთან დაკავშირებით. მხარეებმა ყურადღება გაამახვილეს იდლიბის პროვინციაში არსებულ სიტუაციაზე და სირიის საკონსტიტუციო კომიტეტის შექმნაზე.

მათთვის, სირიის კრიზისის დარეგულირებას ძალზედ დიდი მნიშვნელობა აქვს, რაზეც სოჭის ფორმატში შემდგარი არაერთი შეხვედრა მეტყველებს, სადაც ისინი ძალისხმევას არ იშურებდნენ საერთო ენა გამონახათ და აღნიშნული კრიზისი მეტნაკლებად დაერეგულირებინათ. ამის დასტურია თურქეთის პრეზიდენტ - რეჯეფ თაიფ ერდოღანისა და ირანის პრეზიდენტ ჰასან როუჰანის სტუმრობა სოჭში, 2018 წლის 14 თებერვალს, სადაც აღნიშნული ქვეყნის ლიდერებმა სირიის პრობლემის მოგვარებაზე კიდევ ერთხელ იმსჯელეს. მათ სირიის კონფლიქტის მოგვარებასა და გრძელვადიანი მშვიდობის შენარჩუნებაზე სამომავლო გეგმები დასახეს.

დასკვნა

ამრიგად, თურქეთმა და ირანმა, მიუხედავად იმისა რომ ორივე მათგანი რეგიონში ლიდერობისათვის იბრძვის, მაინც მოახერხეს მნიშვნელოვან საკითხებზე შეთანხმება. ეს ქვეყნები ამ შეთანხმებამდე ახლო აღმოსავლეთში მკვეთრად დაძაბულმა პოლიტიკურმა ვითარებამ მიიყვანა, რაც ორივე

მათგანისათვის საკმაოდ არახელსაყრელია. ამას ზედ დაერთო ისიც, რომ ურთიერთობა არამარტო ირანსა და აშშ-ს, არამედ თურქეთსა და აშშ-ს შორისაც დაიძაბა. ის ორივე მატგან სანქციებს უწესებს, რაც ამ ქვეყნების ეკონომიკაზე საკმაოდ მძიმედ აისახა. ეს ვითარება კი საშუალებას აძლევს რუსეთს გააძლიეროს თავისი პოლიტიკური გავლენა, როგორც ირანსა და თურქეთზე, ისე მთლიანად რეგიონზეც.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Gachechiladze, R. (2019). *Akhlo Aghmosavleti (Geop'olit'ika)*. Tbilisi. (გაჩეჩილაძე, რ. (2019). *ახლო აღმოსავლეთი (გეო-პოლიტიკა)*. თბილისი);
2. Mak'aradze, E. (2019). *Turk'etis Ist'oria 1918-2018 Ts'lebshi (Salektsio Chanats'erebi)*. Tbilisi. (მაკარაძე, ე. (2019). *თურქეთის ისტორია 1918-2018 წლებში (სალექციო ჩანაწერები)*. თბილისი);
3. Aras, Bulent. (2002). *The New Geopolitics of Eurasia and Turkey's Position*. London: Frank Cass;
4. Bodgener, D. (1994). *Ankara's Pipe Dreams Come True*. Meed;
5. *Сочинский формат: Путин, Эрдоган и Роухани провели переговоры по Сирии*. (2019). <https://ria.ru/20171123/1509395837.html>;
6. *Russia, Iran, Turkey to Hold Furth Round of Syria Talks in Sochi*. (2019). <https://www.aljazeera.com/news/2019/02/russia-iran-turkey-hold-fourth-syria-talks-sochi-190213135429737.html>;

7. *Russia, Turkey and Iran – Why the US Has Declared Economic war Against Them.* (2019). <https://jam-news.net>);
8. *Rusetis, Iranis da Turketis Liderebi Soch'shi Siriis Sak'itkhebze Msjeloben.* (2019). (რუსეთის, ირანისა და თურქეთის ლიდერები სოჭში სირიის საკითხებზე მსჯელობენ. (2019). <http://ghn.ge/com/news/view/220895>);
9. *New formats of Syria Talks Help Resolve Conflict – Putin.* (2019). <http://tass.com/world/1028195>.